

NOĆNI RAD ZAŠTITARA I POLICAJACA

1. Uvod

Rad zaštitara i policajaca je naprosto nezamisliv bez noćnog rada. Naravno da kada većina stanovništva odmara, netko vani (javni prostori ili prostori poslovnih i stambenih objekata) mora brinuti o sigurnosti ljudi i imovine jer ne spavaju niti oni koji su se spremni okoristiti (ili su vođeni drugim motivima) ne mogućnošću potrebite pažnje nad stvarima i ljudima. Svaki noćni rad dovodi do raznih poremećaja u funkcioniranju osobe koja obavlja rad noću, bez obzira o kojoj se profesiji ili zanimanju radi. Tako su stručnjaci utvrdili da noćni rad dovodi do poremećaja u spavanju, povećava rizik od kardiovaskularnih oboljenja, dovodi do depresija i anksioznosti, povećava rizik za spontani pobačaj, prijevremeni porod te rođenje djeteta sa smanjenom porođajnom težinom, povećanog umora, želučanih problema. Također dovodi do problema u obitelji, oko brige za djecu i udaljšavanje bračnih drugova. Osim toga, smjenski i noćni rad, posebno kada zahvaća vikende, blagdane i praznike dovodi i do socijalne marginalizacije, jer se radi posla ne stigne prisustvovati različitim sportskim, kulturnim i religioznim događajima.

Istraživanje rada u noćnim smjenama, kojima je obuhvaćeno dvadesetak posto radnika u razvijenim zemljama (Europa, Sjedinjene Države), Međunarodno središte za istraživanje raka (IARC) i agencija Svjetske zdravstvene organizacije, uvrstilo je rad u noćnim smjenama u skupinu 'potencijalno kancerogenih' radnih mjesta. Šef UN-ove agencije Vincent Colianni kaže da su, na osnovu niza istraživanja sa svih strana svijeta, brojni stručnjaci zaključili da rad u smjenama koji podrazumijeva i noćne smjene kod ljudi vjerojatno izaziva rak. Izloženost svjetlu prekida proizvodnju hormona melatonina koji tijelo inače proizvodi noću. Nedostatak melatonina potiče nastanak tumora, a izmjena ritma budnosti i sna mogla bi poremetiti gene koji sudjeluju u nastanku tumora. Danska vlada je prva u svijetu počela isplaćivati odštetu ljudima za niz godina provedenih u noćnim smjenama i oboljeli od raka. Postupak danske vlade je posljedica odluke nadležne agencije Ujedinjenih naroda.

2. Smjenski rad

Smjenski rad ljudi koji održavaju javni red, odnosno održavaju sigurnost u gradovima ili na pojedinim prostorima, uveden je kada je i uočena potreba za ljudima koji su održavali red. Dakle veoma davno i nije novina. Vjerojatno se niti u budućnosti neće moći održavati sigurnost bez rada u smjenama, pa tako i u noćnim smjenama. Da zaključimo, smjena i rad noću je sastavni dio ljudi koji brinu o sigurnosti, prije svega policajaca i u novije vrijeme sve više zaštitara jer je privatna i poslovna sigurnost

prepoznala prednost angažiranja osoba za sigurnost vlastitih dobara i ljudi. Kad to znamo treba samo razmisliti kako smanjiti štetnost djelovanja smjenskog rada, posebice rada noću, kako bi zaštitari sigurnosti svoj posao obavljali što uspješnije i dulje. Svakako ne treba zaboraviti i druge ljude koji u različitim djelatnostima obavljaju rad u smjenama i noću (zdravstveni djelatnici, operateri u različitim dežurstvima, vatrogasci, djelatnici ugostiteljskih usluga i dr.). No, mišljenja sam kako je braniteljima sigurnosti ipak najteže. Zašto? Osim što rade u smjenama, njihov je posao opasan i samim time pojačano stresan. Onaj koji nije probao ići na upućenju intervenciju gdje dolazi u pitanje tjelesni integritet samog zaštitara sigurnosti nažalost to ne razumije. Pored umora, manjka melatonina (kako kažu stručnjaci) što samo po sebi dovodi do niza zdravstvenih problema, taj posao opasan i dodatno stresan. On iziskuje dodatne tjelesne pripreme u koliko se posao želi obavljati kvalitetno, pa i sigurno, kako za sebe i partnere, tako i za osobe i imovinu koju treba štititi. Oni koji taj težak posao obavljaju, najbolje znaju kako je teško nakon napornih smjena, posebice noćnih otići na tjelesne pripreme, a još i obveze prema obitelji, školi...

Kako bi se ova teška situacija koliko toliko ublažila potrebno je zaštitnicima sigurnosti ostaviti dovoljno vremena kako bi se uspjeli dobro odmoriti i tjelesno i psihički pripremiti za novu smjenu i tako ponovo i ponovo... Poznati su različiti ritmovi smjenskog rada. Rad u smjenama koji podrazumijeva samo rad u jutarnjoj i popodnevnoj smjeni, je jednostavni ritam smjenskog rada. On može biti teži ukoliko se odmah iz popodnevne smjene (koja obično završava u kasnim večernjim satima) ide u ranu jutarnju smjenu, što je uobičajeno kod rada na blagajnama, zbog smanjenja primopredajnih poslova.

Situacija se zapravo komplicira kad se konstantno radi u smjenama. Iako povremeni, ali stalno izmjenjujući rad i u noćnim smjenama, može biti teži za organizam nego konstantni ritmički rad u smjenama koji podrazumijeva i rad noću. Konstantni trosmjenski ritam može biti razvrstan u različite modele. Tako je jedan o učestalijih poznatih sustava rada, rad u smjenama tzv. 2:2:2, što podrazumijeva dva dana rad u jutarnjoj smjeni, dva dana rada u popodnevnoj smjeni, dva dana rada u noćnoj smjeni i dva dana odmora, što i nije zapravo puna dva dana odmora jer se uračunava kao dan odmora i onaj dan kad se izašlo iz druge noćne smjene. Smjene su po osama sati dnevnog rada. Takav sustav rada je dobar za djelatnike koje rade direktne terenske poslove (policajci pozornici i ophodnici, zaštitari na stojećim osiguranjima ili pješačkim ophodnjama) jer je na takvim poslovima teško izdržati raditi u dvanaest satnom dnevnom radu i pri tom (posebice zadnja tri sata rada) ostati sposoban odraditi naporene i opasne intervencije. Djelatnici u ovom radnom sustavu pokazuju bolje radne rezultate jer su veći period rada koncentrirani i spremni za posao. Manjak ovakvog sustava rada je to što su djelatnici gotovo svaki dan na radnom mjestu, što poskupljuje i povećava napore prilikom dolaska i odlaska s radnog mjesta.

Drugi vrlo učestali sustav rada je rad u smjenama tzv. 12:24:48, što podrazumijeva dvanaest sati rada prvog dana u dnevnoj smjeni, dvadeset i četiri sata slobodnog i

ulazak u noćnu dvanaestosatnu smjenu drugi dan, te nakon toga četrdeset osam sati slobodnog, te ponovno ulazak u dvanaestosatnu dnevnu smjenu. Takav sustav je dobar za rad djelatnika u dežurstvima i na drugim mjestima gdje nije prvenstveno neophodan fizički napora i mogućnost primjene fizičke i smrtonosne sile poradi zaštite ljudi i imovine. Mogućnost pogreške i nekvalitetnog obavljanja zadaće u takvim napornim smjenskim ritmovima je puno veća, prije svega zbog smanjenja koncentracije, fizičke i psihičke spremnosti izazvane umorom. Ipak, ovaj sustav ima i prednosti jer djelatnicima omogućuje manje dana prisutnih na radnom mjestu, što smanjuje troškove i napore putovanja na i s radnog mjesta. To ne znači da su oni odradili manje sati rada, amo su u jednom danu odradili više sati i time smanjili broj dana prisutnih na radu. Ovaj sustav rada omogućuje veću slobodu djelatnicima u obavljanu njihovih privatnih obveza i tako smanjuje pritisak na poslodavca poradi promjena smjena i odobravanja slobodnih dana. Ipak u ovom sustavu rad, djelatnici polučuju manje radne rezultate, jer su manje radnih sati koncentrirani na posao jer radna sposobnost opada s povećanjem sati provedenih na poslu.

Postoje različite varijacije na ova dva prikazana modela smjenskog rada koji uključuje i rad noć, ovisno o tome rad li se dvanaest ili osam sati u danu. Pa se tako može raditi tri i više dana u jutarnjoj smjeni u osmosatnom radnom danu, pa onda nekoliko noćnih smjena, nakon čega slobodno i ponovno vraćanje u ritam 2:2:2. Isto je tako i s radom u dvanaest satnom ritmu. Može se raditi nekoliko dnevnih smjena, pa noćna i slobodno, te ponovno u ustaljeni način rada.

3. ZAKLJUČAK

Smjenski sustav rada je u radu policije i zaštitarstva nezamjenjiv. Potrebno je poduzeti mjere kako bi se štetne posljedice smjenskog rada umanjile u korist djelatnika, ali i poslodavca koji zasigurno ne želi snositi posljedice učestalih bolovanja ili čak naknade zbog zdravstvenih oštećenja djelatnika izazvana smjenskim (noćnim) radom, odnosno mogućih pogrešaka nastale kao produkt ne koncentracije i umora djelatnika. Gore od ustaljenog načina smjenskog rada koji uključuje i noćne smjene, su neritmički izmjenjive smjene. U takvim promjenama organizam se nikako ne može naviknuti na kakav taka bioritam, što izaziva još veće poremećaje u funkcioniranju osobe. Bilo bi svakako dobro napraviti istraživanje štetnosti rada u smjenama, te koji sustav bi bio najbolji za djelatnike, a time i za poslodavca, kad se već bez smjena ne može. Istraživanje bi mogli zajedno financirati MUP-a i privatne zaštitarske tvrtke. Ovisno o rezultatima istraživanja moglo bi se razmisliti i o beneficiranom radnom stažu, obzirom na smjenski rad. Kako god, poslodavci (državni i privatni) čiji djelatnici rade u smjenama što podrazumijeva i noćni rad, trebali bi paziti da njihovi radnici imaju dovoljno vremena da se oporave i tako uspješnije obavljaju svoje zadaće, te na taj način smanje mogućnost pogrešaka na korist radnika, poslodavca i javnosti u kojoj i prema kojoj provode sigurnosne mjere.